

PRAKTIČNI ŠTUDIJI

Razvoj stroke, sooblikovanje teorij in metod socialnega, kompetentni diplomanti

Praksa je najpomembnejši del usposabljanja za socialno delo. Socialno delo je praktični poklic in zato ga je nujno izkusiti na svoji lastni koži, se naučiti spretnosti in ravnanja v situacijah socialnega dela. Preko praktičnega dela se študenti najbolje spoznajo s socialnim delom v njegovi konkretni pojavnosti obliki.

Center za praktični študij na Fakulteti za socialno delo, Univerze v Ljubljani je bil vzpostavljen l. 2007, kot posledica razvoja praktičnega študija od samih začetkov izobraževanja za socialno delo in potrebe po strukturiranem pristopu pri načrtovanju in povezovanju vsebin ter načrtovanju in izvajanju prakse. V Centru poleg pedagoških delavcev fakultete sodelujejo tudi predstavniki učnih baz idr. socialnih partnerjev, cilj pa je aktivneje vključiti tudi predstavnike študentov in uporabnikov. Vsi udeleženi v procesu prakse participirajo pri prenosu znanj, refleksiji, odpiranju novih vprašanj in sooblikovanju teorije in prakse socialnega dela. V Centru smo oblikovali metodološko ogrodje za oporo učnemu procesu razvijanja kompetenc po učnem načrtu posameznega letnika, skozi celoten študijski proces in spodbujanju vključevanja raznolikih oblik za praktično učenje iz nepredvidljivosti vsakdana, kjer se socialno delo srečuje s posameznikom ali skupino ljudi tu in zdaj.

Ena od ključnih nalog Centra, poleg *koordiniranja in podpore učnemu procesu* je, *vzpostavljanje mreže univerzitetnih učnih baz in mreže strokovnih mentorjev*, ki delujejo na področju socialnega dela. V vseh letih smo vzpostavili mrežo 439 učnih baz s preko 600 mentorji, kar zagotavlja trden temelj za razvoj stroke socialnega dela, sooblikovanje teorij in metod socialnega dela ter usposabljanje kompetentnih diplomantov. Vsako leto študenti, pod strokovnim mentorstvom, opravljajo prakso v pribl. 250 učnih bazah, z različnih področij socialnega dela.

Tabela – Število sodelujočih pri praktičnem študiju FSD ¹

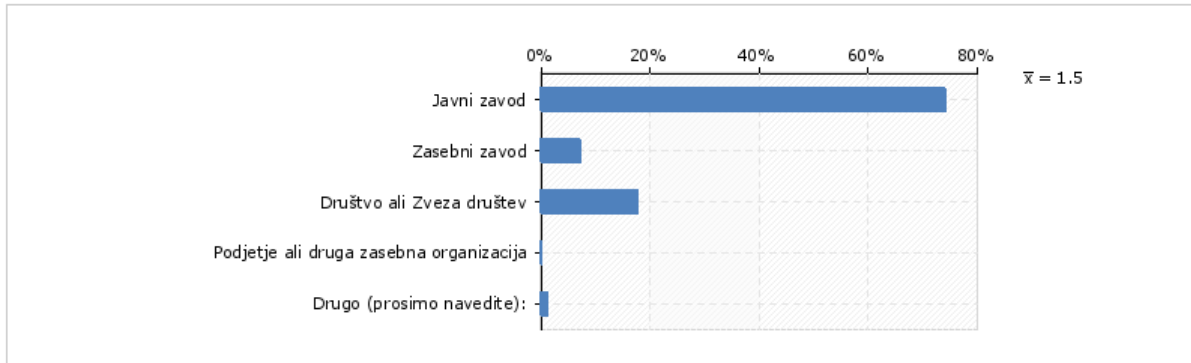
Skupno število učnih baz	439
Skupno število mentorjev v učnih bazah	>600
Aktivne učne baze v š.l. 2014/15	236
Aktivni mentorji v š.l. 2014/15	262
Število mentorjev na fakulteti v š.l. 2014/15	14
Število uporabnikov vključenih v proces prakse v š.l. 2014/15	>1000
Število študentov v š.l. 2014/15 (1. in 2. stopnja)	772

Tabela o številu sodelujočih pri praktičnem študiju FSD prikazuje skupno število učnih baz vpisanih v katalog učnih baz FSD (439) in skupno število mentorjev, ki so vpisani v seznam mentorjev in so že bili aktivni mentorji v zadnjih nekaj letih (več kot 600). Učne baze in mentorji so lahko aktivni vsako leto, odvisno od narave dela, potreb po študentih in kadrovske razpoložljivosti, lahko pa vstopajo v proces občasno. Dobra tretjina učnih baz je aktivnih kontinuirano, že več let, prav tako je več let zaporedoma aktivnih prav toliko mentorjev. Število mentorjev na fakulteti se ne spreminja veliko (14), spreminja se število mentorskih skupin glede na število aktivnih študentov. En mentor na

¹ Podatki predstavljeni v tem poročilu so pridobljeni iz *kataloga učnih baz Fakultete za socialno delo* in iz *rezultatov evalvacije študijske prakse*, ki smo jo izvedli v š.l. 2014/15 in katere rezultati bodo v celoti objavljeni v eni prihajajočih številkih revije Socialno delo.

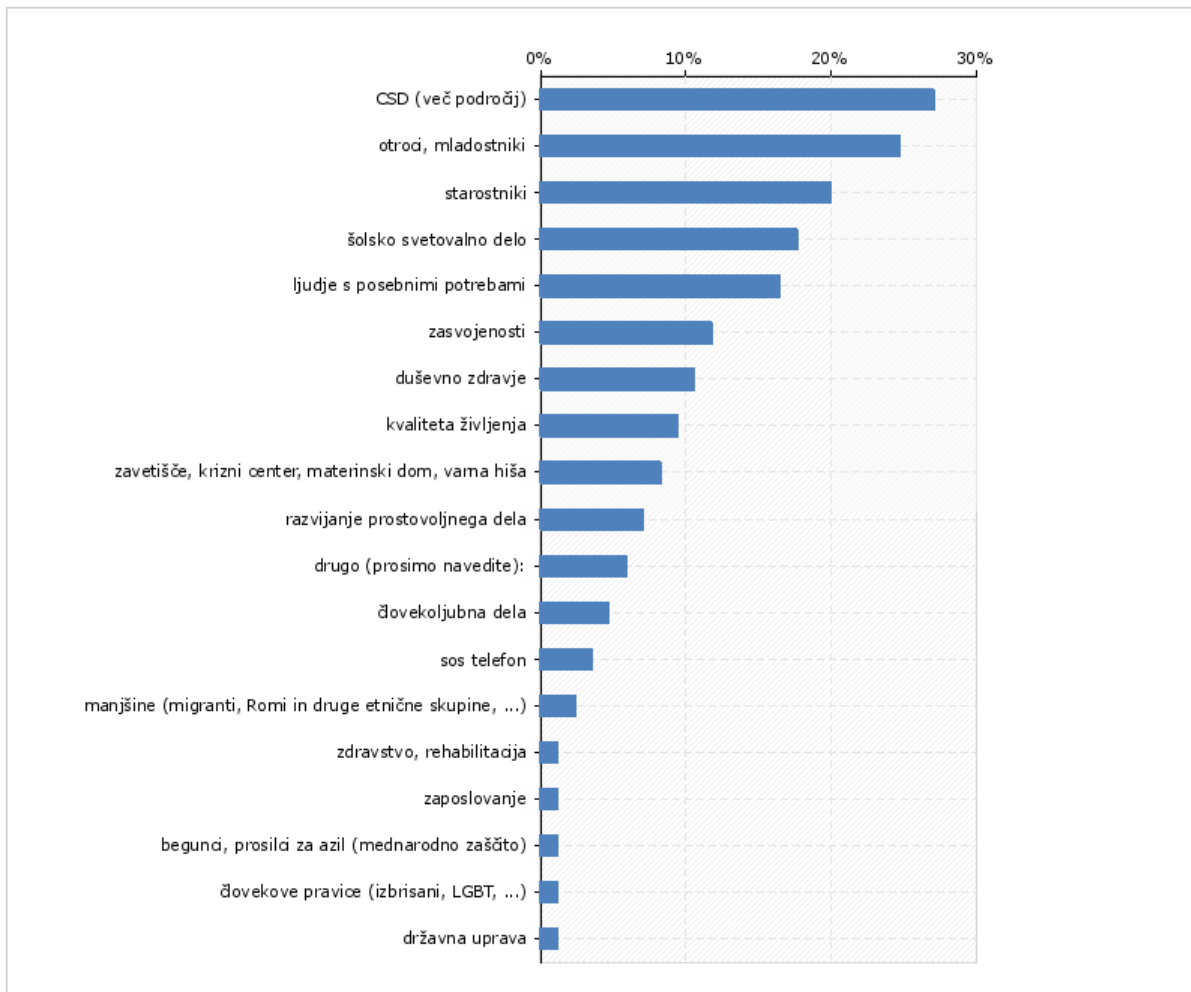
fakulteti ima lahko več mentorskih skupin. V proces praktičnega študija so neposredno vključeni tudi uporabniki storitev socialnega dela (več kot 1000 vsako leto), ki svojo življenjsko situacijo na ta način lahko osvetlijo z več zornih kotov, s študenti dobijo spoštljive sogovornike in zaveznike, individualno pomoč, možnost poglobljenega sooblikovanja procesa reševanja problema in pridobijo znanje za ravnanje za naprej.

Graf – Status učne baze ?

Graf – Aktivne učne baze po področjih socialnega dela za leto 2014/15

Možno je bilo obkrožiti več odgovorov

Učne baze prihajajo iz vseh področij socialnega dela, najbolj zastopane učne baze so *Centri za socialno delo*, sledijo jim organizacije povezane s področjem mladih, *mladinski centri*, *osnovne šole*, *svetovalni centri*, *krizni centri*, zelo zastopano je tudi področje socialnega dela s starimi, saj veliko študentov opravlja prakso v *domovih za stare*. Pomembno in dobro zastopani področji sta tudi področje *ljudi s posebnimi potrebami* in področje *duševnega zdravja ter zasvojenosti*. Več kot 70% učnih baz prihaja iz javnega sektorja, 20% je društev ipd., v 10% pa gre za zasebne organizacije.

Med drugimi so v procesu prakse v š.l. 2014/15 sodelovali; večina Centrov za socialno delo, *Društvo za pomoč odvisnim od nedovoljenih drog Ars Vitae*, *Center korak*, *Kranj*, *Center Sonček Murska Sobota*, *Center za korekcijo sluha in govora*, *Center za usposabljanje, delo in varstvo Dolfke Boštjančič*, *CIRIUS - Center za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje*, *CSD Kranj - Labirint*, *center za pomoč, terapijo in socialno rehabilitacijo zasvojenih*, *CSD Ljubljana Moste Polje - Cent'r Most*, *Program Cona*, *svetovalnica Fužine*, *Program Korak*, *CSD Ljubljana Vič Rudnik- Mladinsko Središče Vič*, *CSO Ormož*, *CUDV - Center za usposabljanje, delo in varstvo Dobrna*, *CUDV Matevža Langusa Radovljica*, *Javni zavod Mladi zmaji*, *Človekoljubno dobrodelno društvo Up*, *Deos d.d. - Center starejših Cerknica*, *Horjul*, *Notranje Gorice*, *Dnevni center "Vezi" Ilirska Bistrica*, *Dom dr. Janka Benedika*, *Dom Hmelina d.o.o.*, *Dom ob Savinji*, *Dom Petra Uzarja Tržič*, *Dom starejših Lendava-idósebb polgárok otthona Lendva*, *Dom starejših Na fari*, *Prevalje*, *DSO Fužine*, *DSO Grosuplje*, *DSO Ilirska Bistrica*, *DSO Kamnik*, *DSO Kočevje*, *DSO Ljubljana - Moste – Polje*, *DSO Ljubljana – Šiška*, *DSO Ljubljana - Vič – Rudnik*, *DSO Novo mesto*, *DSO Preddvor*, *DSO Ribnica - Rive d.o.o.*, *DSO Tezno*, *Dom starejših Šentjur*, *Dom Tisje Šmartno pri Litiji*, *DU dr. Franceta Bergelja*, *DU Franc Salamon*, *DU Idrija*, *d.o.o.*, *Dom upokojencev in oskrbovancev Impoljca*, *DU Kranj*, *DU Nova Gorica*, *DU Podbrdo – Tolmin*, *DU Polzela*, *DU Šmarje pri Jelšah*, *DU Vrhnika*, *Društvo Altra*, *Društvo center za pomoč mladim – Maribor*, *Društvo distrofikov Slovenije*, *Društvo kulturno, informacijsko in svetovalno središče Legebitra*, *Društvo Mozaik - društvo otrok*, *Društvo Odnos*, *Društvo pot - pomoč zasvojenim od nedovoljenih drog in njihovim bližnjim Ilirska Bistrica*, *Društvo projekt "Človek"*, *Društvo prostovoljcev Vincencijeve zveze dobrote – dnevni center za brezdomce in zavetišče za brezdomce*, *Društvo prostovoljcev VZD*, *center za otroke in mladino*, *Društvo up - društvo za pomoč zasvojenem in njihovim svojcem Slovenije*, *Društvo varnega zavetja - varna hiša Pomurja*, *Društvo Vita za pomoč pri nezgodni poškodbi glave*, *Društvo za duševno zdravje in kreativno preživljanje prostega časa "Vezi"*, *Društvo za nenasilno komunikacijo – Ljubljana*, *Društvo za pomoč in samopomoč Želva – Eureka*, *Društvo za pomoč ženskam in otrokom žrtvam nasilja - Varna hiša gorenjske*, *Društvo za razvijanje prostovoljnega dela – Novo mesto*, *Gerontološko društvo Slovenije*, *Gimnazija Novo mesto*, *Humanitarno društvo Nikoli sam*, *Humanitarno društvo Tok-tok*, *Javni zavod Socio*, *Javni zavod Športni in mladinski center Piran*, *Mladinski epicenter Piran*, *Koroški dom starostnikov Črneče*, *Kralji ulice - društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev*, *Krizni center za mlade Ljubljana Bežigrad*, *Krizni center za mlade Maribor*, *Krizni center za mlade Murska Sobota*, *Krizni center za mlade Gorenjska – Kresnička*, *Krizni center za otroke palčica Grosuplje*, *Lambrehtov dom Slovenske Konjice*, *Ljudska univerza Radovljica*, *PUM*, *Materinski dom Celje*, *Materinski dom Maribor*, *Medgeneracijski center Bistrica*, *Medgeneracijski center Gaber*, *Mestna zveza upokojencev – dnevni centri aktivnosti za starejše Ljubljana*, *Misss - mladinsko informativno svetovalno središče Slovenije*, *Mladinski dom Jarše*, *Mladinski dom Malči Beličeve*, *Mladinski dom Maribor*, *MP URSIKS Dob*, *Območno združenje rdečega križa Koper*, *OŠ 16. decembra*, *Mojstrana*, *OŠ 27. Julija*, *OŠ Cerkno*, *OŠ Danila Lokarja*, *OŠ Deskle*, *OŠ Glazija*, *OŠ Hudinja*, *OŠ II. Murska Sobota*, *OŠ Litija*, *OŠ Ljubo Šercer*, *OŠ Majde Vrhovnik*, *OŠ Milojke Štrukelj*, *OŠ narodnega heroja Maksa Pečarja*, *OŠ narodnega heroja Rajka*, *OŠ Nazarje*, *OŠ Primoža Trubarja - Velike Lašče*, *OŠ Vižmarje Brod*, *OZARA nacionalno združenje za kakovost življenja (več enot)*, *Pomursko društvo za krepitev socialnega dela*, *Premik*, *društvo za razvoj in krepitev socialnega dela*, *PV Invest, d.o.o. oe Center starejših Zimzelen*, *Sklad Silva - društvo za kakovostno življenje ljudi s posebnimi potrebami*, *Skupinska praksa d.o.o.*, *Slovenska Filantropija - združenje za promocijo prostovoljstva*, *Stigma - društvo za zmanjševanje škode zaradi drog*, *Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše Ljubljana*, *Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše Maribor*, *Svit - društvo za pomoč odvisnikom in njihovim družinam*, *SVZ Hrastovec*, *Šent Slovensko združenje za*

duševno zdravje (več enot), Varna hiša Ptuj, VDC Črnomelj, VDC Koper, VDC Ilirska Bistrica, VDC Kranj, VDC Murska Sobota, VDC Nova Gorica – Solkan, VDC Novo mesto, VDC Šentjur, VDC Tolmin, VDC Tončke Hočvar, VIZ Veržej, Vrtec Urša, Vzgojni zavod Kranj, Vzgojni zavod Slivnica pri Mariboru, Zavetišče za brezdomce Ljubljana, Zavod Čebela - dnevno varstvo Karitas, Zavod Global - Zavod za globalno učenje in razvoj projektov, Zavod Karitas Samarijan, Zavod Pelikan Karitas, Zavod Pristan, Center starejših Pristan Vipava, Zavod Salesianum, oe PUM Celje, Zavod Salesianum, oe Skala, Zavod sv. Rafaela Vransko, Zavod za gluhe in naglušne, Zavod za kulturo, mladino in šport Litija, enota mladinski center, Zavod za oskrbo na domu, Zavod za usposabljanje, delo in varstvo dr. Marijana Borštnarja, Zavod za vzgojo in izobraževanje Logatec, Zveza prijateljev mladine Ljubljana Moste, Zveza prijateljev mladine Slovenije - Tom telefon, Zveza Sonček, Želva d.o.o., podjetje za usposabljanje in zaposlovanje invalidov idr.

Pomembna naloga Centra je, v skladu s cilji prakse (*izkušnja, spoznavanje, učenje spretnosti in integracija*), *opredelitev kompetenc diplomanta*, kot temelja za pripravo programa prakse in *povezovanje vsebin* posameznih področij in predmetov študijskega programa. Osnovni cilj prakse je, da se študenti *najprej spoznajo z življenjskim svetom uporabnikov* socialnega dela. Narobe bi bilo, da bi ga kar takoj spoznali preko vloge strokovnega delavca. Namen je, da ga spoznajo najprej od blizu, iz perspektive, ki bi jih čimbolj približala uporabniški. Šele nato naj bi ga *spoznali iz perspektive socialnega delavca* – v tretjem letniku »iz njegove sence«, sčasoma pa naj bi prevzemali tudi zahtevnejše naloge, tako v delu z ljudmi kot na ravni organiziranja in inovacij. Tako so v programu prakse zajete naslednje naloge, ki jih študenti preizkusijo in vadijo s podporo mentorjev; *Spoznavanje življenjskega sveta uporabnika, Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika, Spoznavanje mreže socialnovarstvenih organizacij in zakonodaje, povezane s posameznim področjem dela, Zapisovanje, Raziskovanje, Terensko delo, Krepitev moči uporabnika, Analiza tveganja, Socialno delo z družino, Spoznavanje javnih pooblastil, Metoda intervizije, supervizije, Individualno načrtovanje, Epistemološka analiza prakse*, poleg tega pa še predmetno specifične naloge v višjih letnikih študija, glede na izbrano smer študija; *Pogovor z mladostnikom in zapis pogovora, Raziskovanje dejavnikov odraščanja, Osebni načrt, Zagovorništvo, Pogovor s človekom z demenco, Dialogsko sinergetična analiza pogovora, Socialno skupinsko delo, Uporaba elementov kratke, v rešitev usmerjene terapije v socialnem delu, Etnično občutljivo socialno delo, Krizni načrt ali krizna kartica, Hitra ocena potreb in odgovorov, Zasvojenosti, Raziskovanje delovnega okolja, Razvoj alternativnih ekonomskih praks, Timsko delo* in druge.

Cilji in nameni prakse so:

- da se študent čimbolj približa življenjskemu svetu uporabnika,
- da na lastni koži doživi protislovja, ki izhajajo iz vloge strokovnega in prostovoljnega socialnega dela,
- da izkusi proces pomoči, ga opazuje in sodeluje s strokovnimi delavci
- da sodeluje v procesih samopomoči in uporabniških iniciativ
- da se sreča se z učitelji na fakulteti v situacijah vsakdanjega socialnega dela
- da spozna družben položaj uporabnikov socialnega dela
- da se seznanj z vrednotami in etiko socialnega dela
- da spozna delovanje služb socialnega varstva
- da spozna praktično uporabo pravnih okvirov socialnega dela
- da se seznanj z delokrogom socialnega dela
- da se seznanj, vidi, prakticira in ovrednoti osnovne, splošne in specifične spretnosti socialnega dela
- da spozna različne teorije
- da integrira teorijo in prakso

- da razvije osebni stil dela

Bolonjska prenova študijskega programa I. 2009, je bila priložnost za povečanje obsega prakse. K temu so nas navajale tako naše dosedanje izkušnje, ki so kazale na potrebo študentov po več (reflektirane, vodene in supervidirane) prakse in primerjalne analize drugih evropskih študijskih programov socialnega dela. Tako študent socialnega dela tekom študija opravi 560 ur neposredne prakse v organizacijskem okolju in konkretnih situacijah neposrednega dela z uporabniki storitev. Poleg najpogostejše oblike prakse v učnih bazah, se lahko študenti priključijo projektom, ki potekajo na fakulteti ali pri katerih fakulteta aktivno sodeluje, nekaj študentov pa vsako leto opravlja prakso na izmenjavi, v tujini in obratno, v š.l. 2015 je v Sloveniji na področju socialnega dela opravljalo prakso 20 študentov iz tujine (Španija, Portugalska, Latvija, Nemčija, Bosna in Hercegovina, Hrvaška...)

Študenti v prvem in drugem letniku opravljajo prakso in sodelujejo v procesu pomoči celo leto, neposredno, z vsaj enim uporabnikom, pogosto z dvema ali več, na praksi pa se srečajo tudi s skupinskim delom, kamor je vključenih več uporabnikov hkrati. V višjih letnikih je praksa praviloma vezana na izbrano smer študija, na prvi stopnji; *Socialno delo z mladimi, Socialno delo s starimi ljudmi, Psihosocialna podpora in pomoč, Socialna pravičnost in vključevanje, Duševno zdravje v skupnosti, Socialno delo v delovnem okolju* in na drugi stopnji; *Socialno delo, Socialno delo z družino, Socialno vključevanje in pravičnost na področju hendikepa, etničnosti in spola, Duševno zdravje v skupnosti, Socialno delo s starimi ljudmi*. Študenti višjih letnikov prakso opravljajo sprva v senci socialnega delavca, kasneje pa prevzemajo vedno več samostojnih nalog, ki se na podlagi ugotovljenih potreb uporabnikov, zaključijo z izvedbo projekta ali inovacije.

Slika - Pričakovane lastnosti, kompetence praktikantov, po ocenah mentorjev iz učnih baz

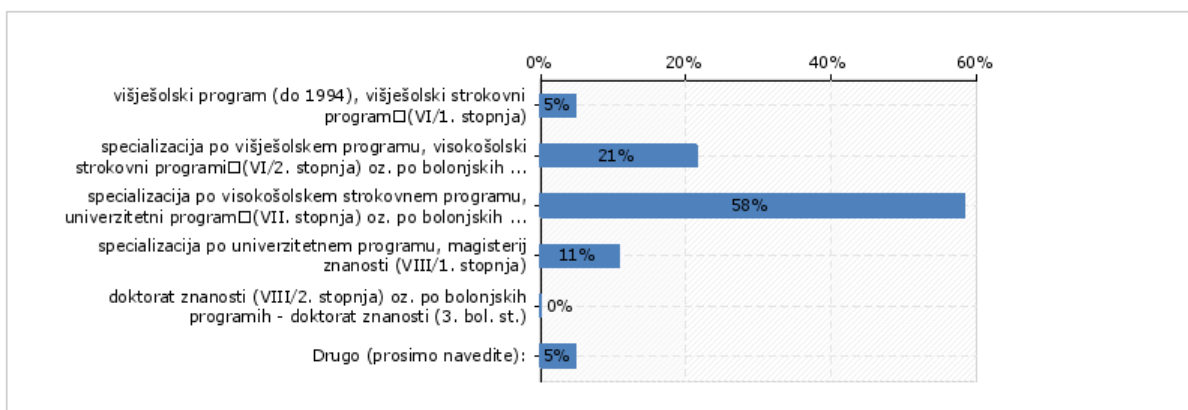

Slika *Pričakovane lastnosti, kompetence praktikantov, po ocenah mentorjev v učnih bazah* prikazuje lastnosti in kompetence, ki jih od študenta, pred začetkom pričakujejo in kasneje v procesu prakse zaznajo oz. pogrešajo, mentorji v učnih bazah. Tako se na prvem mestu in med najpogostejšimi želenimi in izraženimi lastnostmi študenta znajdejo; *samoiniciativnost, zanesljivost in odgovornost*, sledijo jim; *razumevanje konteksta, timsko delo v skupini, samostojnost, angažiranost*, in še; *teoretično znanje, empatija, znanje zapisovanja, vedoželjnost, jezik socialnega dela, poznavanje organizacije, načrtovanje dela, fleksibilnost, kritičnost, razprava, komunikativnost, sodelovanje, refleksija, neobremenjenost, odprtost idr.* Najbolj pričakovani lastnosti študenta *motiviranost (93%)* in *samoiniciativnost (77%)* sta ob koncu prakse s strani mentorjev ocenjena *motiviranost (54%)* in *samoiniciativnost (46%)*. Mentorji iz učnih baz torej sporočajo, "Želimo si čimveč odgovornih, motiviranih in samoiniciativnih študentov, ki razumejo kontekst v katerega vstopajo, so sposobni samostojnega delovanja ali sodelovanja v timu in s seboj prinesejo čimveč teoretskih znanj in znanj uporabe jezika socialnega dela, so empatični, kritični in fleksibilni ter dobro poznajo organizacijo, v katero vstopajo neobremenjeno, vedoželjno in odprto, zmožni kritične refleksije svojega dela".

V procesu praktičnega študija je, poleg *uporabnikov* (katerih koristi in pozitivni izidi so aksiom delovanja), aktivna trojka, *študent, mentor FSD* in *mentor iz učne baze*. Mentorji FSD in študenti se med prakso srečujejo v mentorskih skupinah, ki so namenjene refleksiji in povezovanju teorije in prakse in so varen prostor za pogovor o občutkih študentov na praksi. Mentorji FSD in mentorji iz učnih baz se med prakso srečujejo na različne načine, bodisi z obiski učne baze ali fakultete. Kontinuiran stik trojke je zaželen, včasih pa težje izvedljiv v fizični obliki, saj učne baze prihajajo iz cele Slovenije, tudi iz najoddaljenejših krajev. Pogosto mentorji in študenti ta problem rešujejo z uporabo novjših, elektronskih komunikacij.

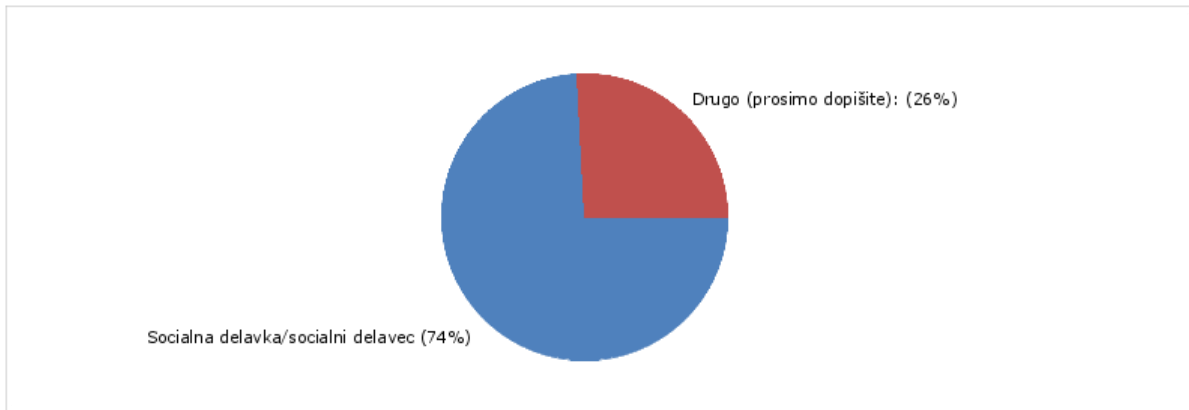
Mentorstvo študentom v učnih bazah večinoma prevzemajo univerzitetni diplomirani socialni delavci in univerzitetne diplomirane socialne delavke, v nekaterih primerih tudi kot ko-mentorji drugim profilom, ki že dlje časa delujejo na teh področjih in pri svojem delu uporabljajo metode socialnega dela ter so v stiku s stroko socialnega dela.

Graf – stopnja izobrazbe mentorjev iz učnih baz

Graf, stopnja izobrazbe mentorjev iz učnih baz, prikazuje, da ima večina mentorjev (58%) univerzitetno izobrazbo ali ekvivalentno VII/2. stopnji (npr. specializacija), dobra petina mentorjev (21%) ima visokošolsko izobrazbo ali ekvivalentno VI/2. stopnji, magisterij oz. specializacijo po univerzitetnem študiju oz. VIII/1. (11%) in višješolsko oz. ekvivalent VI/1. stopnji (5%). Navedbe pod "Drugo" lahko razvrstimo v eno izmed zgoraj naštetih stopenj.

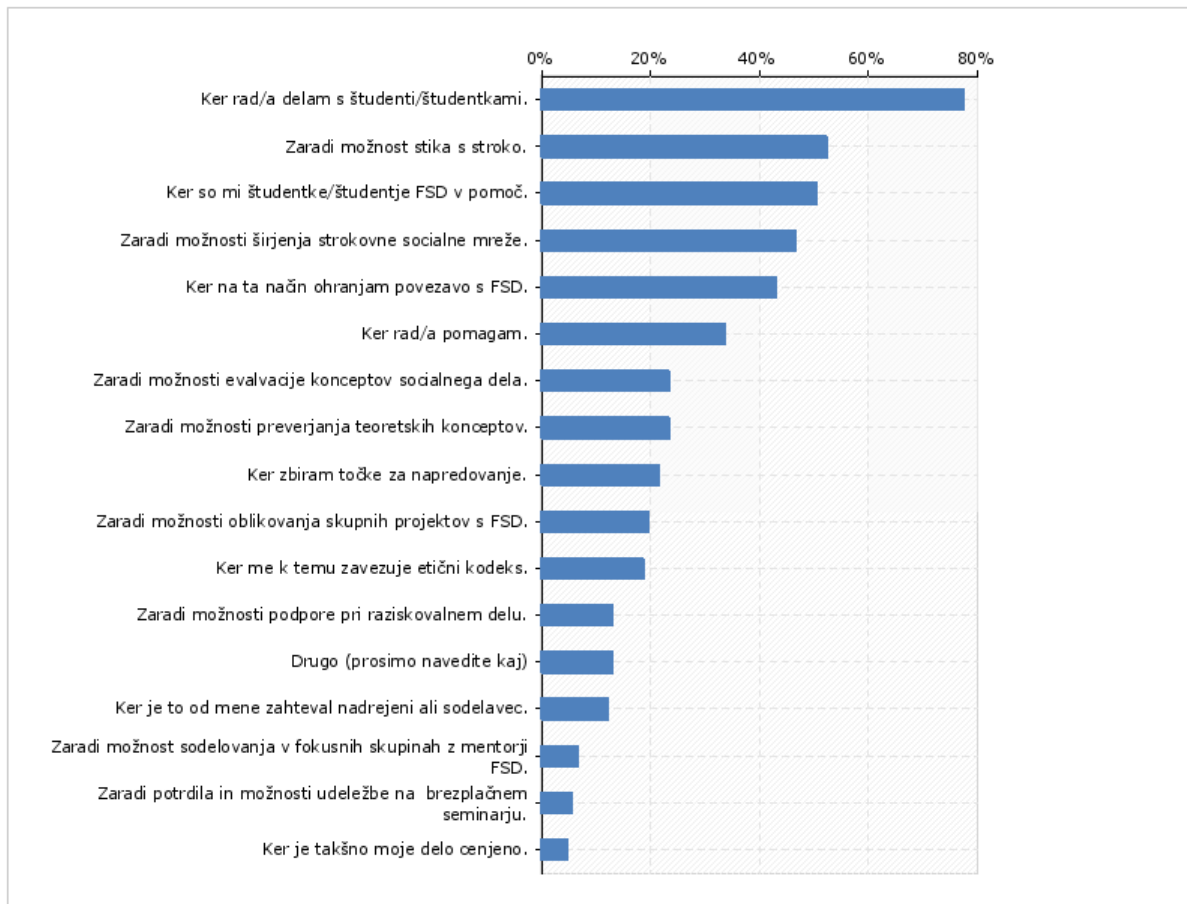
Graf – strokovni naziv mentorjev iz učnih baz

Izobrazbena struktura mentorjev iz učnih baz kaže, da je tri četrtine mentorjev (74%) socialnih delavk in socialnih delavcev, ena četrtina (26%) pa jih prihaja iz drugih, sorodnih strok (psihologi, socialni pedagogi, sociologi idr.). Ti mentorji že dlje časa delujejo na področju socialnega dela in pri svojem delu uporabljajo metode socialnega dela ter so v stiku s stroko socialnega dela. Pri drugih profilih gre v večini za strokoven kader v Centrih za socialno delo, kjer si pri mentorstvih drugih strok pogosto pomagajo s ko-mentorstvom socialnih delavcev ali strokovnim timom. Kriterij izobrazbe in stroke se z leti bolj dosledno uveljavlja, predvsem zato, ker nam je, z leti uspelo oblikovati široko mrežo mentorjev in učnih baz. Osnovni kriteriji za učne baze so predvsem; *da delujejo na področju socialnega dela, da imajo uporabnike storitev, da imajo usposobljen kader, ki je v stiku s stroko in ima zagotovljene osnovne materialne pogoje za delo.* Osnovni kriteriji za mentorje študentom socialnega dela pa so; *strokovna izobrazba za področje socialnega dela, uporaba metod socialnega dela pri svojem vsakdanjem delu, delovne izkušnje, izkušnje pri delu s prostovoljci in praktikanti, redno strokovno izpopolnjevanje in motiviranost za delo s študenti.*

Graf - Motivi mentorjev iz učnih baz za izvajanje mentorstva?

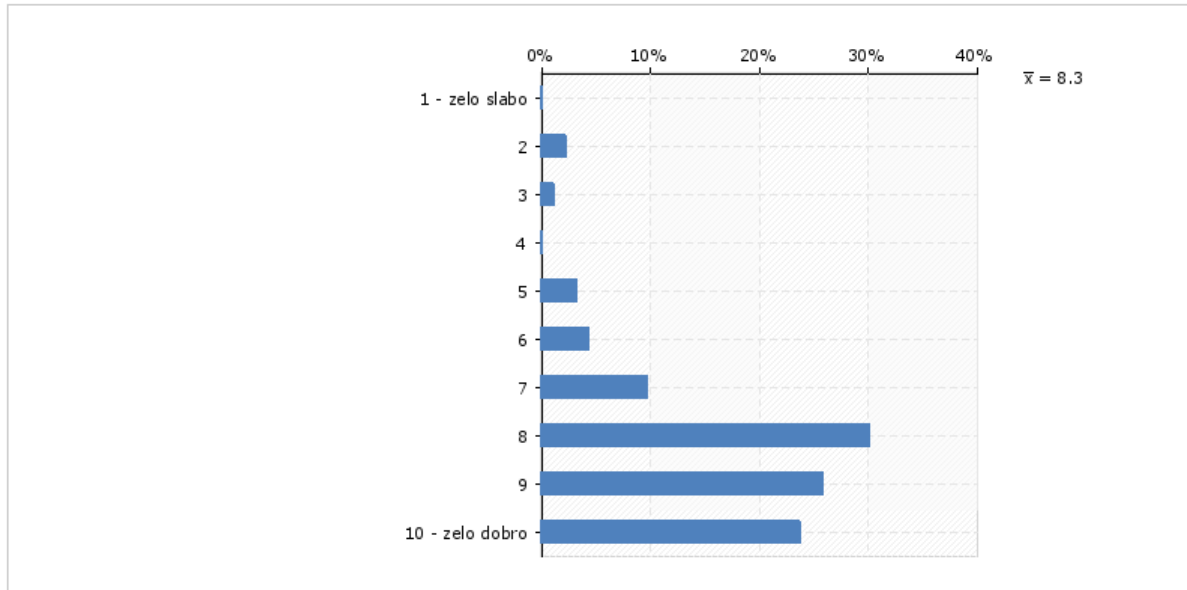
Možno je bilo obkrožiti več odgovorov

Graf *Motivi mentorjev iz učnih baz za izvajanje mentorstva* kaže na dva pomembna dejavnika, ki pozitivno vplivata na odločitev mentorjev, da se odločijo, da sodelujejo v procesu študijske prakse, to sta; *veselje do dela s študenti (78%)* in *stik s stroko (53%)*. Tudi ostali odgovori kažejo na ta dva dejavnika, *študentje so mi v pomoč (51%)*, *možnost širjenja strokovne socialne mreže (50%)*, *ohranjam povezavo s FSD*, *rad pomagam*, *možnost evalvacije konceptov socialnega dela in teoretskih konceptov*. Približno petina vprašanih pa navaja tudi motivatorje, kot so: *zbiranje točk za napredovanje*, *možnost oblikovanja skupnih projektov*, *zaveza etičnemu kodeksu*. Pribl. desetina pa jih med razlogi za mentorstvo navede tudi; *možnost sodelovanja pri raziskovalnem delu*, *mentor sem ker je to od mene zahteval nadrejeni ali sodelavec*, *možnost sodelovanja v fokusnih skupinah z mentorji FSD*, *zaradi potrdila o udeležbi na seminarju* in *ker je tako moje delo cenjeno*.

Pisni odgovori mentorjev o motivih za izvajanje mentorstva se nanašajo predvsem na *veselje do dela s študenti* in na *odgovornost do usposabljanja bodočega kadra*; "ker želim izobraževati bodoči kader", "zaradi želje po posredovanju znanja in izkušenj", "ker menim, da si vsak študent zasluži priložnost za prakso", "ker je potrebno omogočiti mladim, da na terenu spoznajo socialno delo", "čutim, da je tako prav, rada to počnem in sem v stiku s študenti in na ta način tudi s fakulteto", "zaradi možnosti, da študentom omogočimo direkten stik z uporabniki in dejanskim delom socialnega delavca", "ker je prostovoljno delo študentov dodana vrednost mojemu strokovnemu delu in je pomoč uporabnikom tako intenzivnejša", "praktikanti so s svojim delom, znanjem in entuziazmom zagotovo doprinesli veliko pozitivnega tako otrokom, s katerimi so delali, kot nam strokovnim delavcem".

Graf – Splošna ocena prakse s strani mentorjev v učnih bazah

Iz grafa *splošne ocene prakse s strani mentorjev v učnih bazah* lahko sklepamo, da je s povprečno oceno 8,3 (na 10 stopenjski lestvici), praksa študentov socialnega dela in vse povezano s tem ocenjeno visoko. Tri četrtine mentorjev je prakso ocenilo z ocenami med 8 in 10. Sistem je še kako živ in fluiden zato lahko le težimo k odličnosti, nikoli pa ne bo deloval idealno. Zato skušamo sooblikovati sistem prakse, v nenehnih izmenjavah informacij in pogostih stikih, skupaj z vsemi sodelujočimi in podpreti tudi mentorje in učne baze, kjer sistem še ni dobro zaživel ali pa so vmes druge ovire. Poslanstvo Centra za praktični študij pri Fakulteti za socialno delo in vseh, ki smo posredno in neposredno povezani s prakso študentov je, vzpostaviti, podpreti in razvijati stroko socialnega dela v vseh pojavnih oblikah in na vseh področjih dela.

Naloga Centra za praktični študij je tudi *podpora mentorjem iz učnih baz in mentorjem iz fakultete*, Vsako leto se tako srečamo na *strokovnem seminarju* na temo kompetenc in metod socialnega dela. Vsebine izobraževanj so v tesni povezavi z vsebinami programa prakse, med drugimi so bile v letih od 2000 naprej, zastopane teme; *Zmanjševanje škode na področju uživanja drog, Individualno načrtovanje, Stanovanjske skupine, Zagovorništvo, Ocenjevanje potreb in načrtovanje oblik duševnega zdravja v skupnosti, Socialno delo v šoli, Prva socialna pomoč, Razumevanje psihiatričnih in zdravniških diagnoz ter osebna pomoč bolnikom, Kakovost delovnega življenja, Rejništvo in posvojitve, Socialno delo na področju družinskega nasilja in spolnih zlorab, Socialni delavec na sodišču, Svetovalno in timsko delo na področju družinskega nasilja in spolnih zlorab, Interkulturno svetovalno delo v socialnih službah, Socialno delo v šoli - prispevek prostovoljcev, Stalna skupnostna skrb za osebe s psihiatrično diagnozo, Debriefing kot oblika prve socialne pomoči, Prednosti in pasti timskega dela, Socialno delo z družino, Psihosocialna pomoč z umetnostjo, Priprave na posvojitve, Rejništvo, Temeljne metode socialnega dela in nujne spretnosti, Vzpostavljanje stika in razvijanje delovnega odnosa, Zapisovanje in poročanje in uporaba gradiv, Raziskovanje življenjskega sveta uporabnika in ocenjevanje sredstev, Ravnanje s tveganji, Krepitev moči, Terensko delo, Timsko delo, Preoblikovanje doma za stare ljudi v socialno ustanovo, V rešitev usmerjena terapija in socialno delo, Nova kaznovalna politika in socialno delo, Kognitivna psihologija v SD, Raziskovanje potreb, Supervizija, Intervizija, Socialno delo z osebami z demenco, Integracija otrok s posebnimi potrebami,*

Dvojne diagnoze, Zmanjševanje škode v medijih, Etika v socialnem delu, Metode socialnega dela I, II, III, IV., Potrebe oseb z demenco, Preventiva v šoli: Spoprijemanje s tveganimi situacijami v šolskem okolju, Vključevanje ranljivih skupin v programe socialnega podjetništva, Dobra praksa socialnega dela na področju posvojitev, Komuniciranje z mediji v času krize za organizacije socialnega varstva, Mediacija v socialnem delu: Konceptualna izhodišča in praktične veščine, Načrtovanje varnosti z oceno tveganja v primerih nasilja v družini.

Celoten sistem prakse in široka mreža mentorjev, ki so ostajali v stiku s stroko in učitelji socialnega dela na fakulteti in posledična sinergija, je bila pod vodstvom in nosilcem ideje takratnega dekana Vita Flakerja, povod, osnova in tista kritična masa, ki je vspodbudila razmislek o še tesnejšem povezovanju in sodelovanju, tudi na večjem skupnem strokovnem dogodku. Tako smo leta 2002 začeli z nizom kongresov socialnega dela, na katerem se vsake tri leta srečajo znanstveniki, praktiki, uporabniki, študenti, nosilci politik in drugi ključni dejavniki s področja socialnega dela. V letu 2013 smo uspešno izpeljali že 5. kongres socialnega dela, ki je potekal v Ljubljani, na katerem je bilo predstavljenih 130 prispevkov in se ga je udeležilo preko 300 udeležencev.

Popotnica

V vseh letih do sedaj nam je uspelo vzpostaviti mrežo učnih baz in mrežo usposobljenih mentorjev, oblikovati metodološko ogrodje za oporo učnemu procesu razvijanja kompetenc diplomantov, tako da je sistem praktičnega izobraževanja študentov socialnega dela trden temelj stroki socialnega dela in odporen na ekonomske in družbene "potrese", ki smo jim priča prepogosto.

Ključna pomanjkljivost ostaja neurejeno financiranje sistema. Mentorji se morajo zadovoljiti s potrdili o mentorstvu in izobraževanju na brezplačnem seminarju, ki jim ga ponudimo na fakulteti, ter vzajemnostjo (delo študentov) in drugimi koristmi (stik s stroko, raziskovanje, skupni projekti, diplomske naloge), ki so jih prepoznali preko sodelovanja v procesu prakse, konkretno mentorstvo v učnih bazah pa ni financirano. Pomembne aktivnosti gredo v smer izbora najboljših učnih baz in odličnih mentorjev in s tem dviga kvalitete študijske prakse, z namenom zagotovitve odličnih pogojev za prakso vseh študentov. Ureditvev financiranja mentorstev v učnih bazah in drugih stroškov povezanih s prakso študentov (prevoz, malica, nagrada), s strani države, bi k temu veliko pripomoglo in formalno izkazalo podporo in priznanje k prizadevanjem vseh vpletenih (fakultete, učnih baz, mentorjev in študentov), za čimbolj usposobljene, kompetentne diplomante socialnega dela. Tudi na Fakulteti za socialno delo nas čaka še veliko dela v smeri podpore mentorjem in študentom na praksi,

saj znanost žal pogosto prepočasi ponudi rešitve in odgovore na vprašanja in izzive, ki jih prinaša vsakdanje delo z uporabniki. Pogosto gre pri vsem zgolj za vprašanje dobre organizacije in (ne)povezanosti stroke.

Temelji za odlično sodelovanje so trdni, večja pogostost stikov znotraj strokovne mreže pa naj bo izziv vsem za v naprej. Zdravega jedra, pozitivne energije, vzajemnosti, odgovornosti in znanja je dovolj, zato lahko v prihodnost zremo z optimizmom.

Marko Mesec

Povzetek

Praksa je najpomembnejši del usposabljanja za socialno delo in prostor kjer se srečajo uporabniki, študenti, mentorji in učitelji socialnega dela. Nosilci prakse so študenti in predvsem njihova motiviranost in samoiniciativnost sta predpogoj za uspešno delo. Na Fakulteti za socialno delo že od l. 2007 deluje Center za praktični študij katerega naloga je; *podpora učnemu procesu, povezovanje učnih vsebin, podpora mentorjem in študentom ter koordiniranje prakse vse z namenom oblikovanja kompetentnih diplomantov socialnega dela in razvoja stroke.*

Ključne besede

Praksa, razvoj, sodelovanje, metode socialnega dela, kompetence, mentor

O avtorju

Predavatelj Marko Mesec je vodja Centra za praktični študij, koordinator študijske prakse in mentor študentom.

Summary

Practicum is the most important part of training for social work and the meeting place for the users, students, mentors and teachers of social work. The key role in practicum is performed by students, whose motivation and self-initiative are the precondition for their successful work. The Centre for Practical Studies has operated at the Faculty of Social Work since 2007. Its task is to provide support to learning process, integration of teaching contents, support to mentors and students, and co-ordination of practical placement. Its aim is to form competent graduates of social work and to contribute to the development of the profession.

Key words

Practicum, development, co-operation, methods of social work, competences, mentor

About the author:

Marko Mesec is a higher education lecturer at the Faculty of Social Work, Head of the Centre for Practical Studies, co-ordinator of practical placement and mentor to students.